(1912), lk. 130 j., 135, 139; Post. 1927, nr. 59 (A. Jürgenstein); Eesti Kirik 1927, nr. 15 (P. Põld); E. Kirj. 1927, nr. 3 (K. E. Sööt); Dorpater Ztg. 1927, nr. 51. *P. P.*

NIGOL, August, asunduste tegelane ja kirjanik, sünd. 2. VIII 1877 Kambja klk. V.-Pranglis Voika väiketalu omaniku pojana, õppis aa. 1890—94 H. Treffner'i gümnaasiumis Tartus, õiendas hiljemini apteekriõpilase eksami, teenis apteekrina Peterburis ja lõpetas seal a. 1900 VIII gümnaasiumi. Aa. 1900—05 õppis N. Tartu ülikoolis usuteadust, sai sügisel 1905 usuõpetajaks Pärnu koolides, kust pidi aga 1906. a. kindralkuberneri käsul lahkuma ja saadeti maalt välja. Siis teotses N. saksa keele õpetajana Samaaras ja Rostovis Doni ä. ja abi-kirikuõpetajana Pjatigorskis, õiendas a. 1909 saksa k. ülemõpetaja eksami ja sai a. 1910 Jamburi kommertskooli õpetajaks. Aa. 1911—18 oli N. Helsingi Eesti koguduse õpetaja, teotsedes selle kõrval saksa k. õpetajana Helsingi vene gümnaasiumis ja hiljemini sõjaväe kirikuõpetajana. Erilist huvi tundis N. alati eesti asunduste-elu korraldamise vastu. Oma pikkadel reisidel, 1915. a. Krimmi ja Kaukaasiasse, 1916. a. Arhangelskisse, Vologda kub. ja Kaukaasiasse ja 1917. a. Siberisse, Vologda, Vjatka, Kostroma, Jaroslavi ja Peterburi kub., tutvus ta põhjalikult eestlaste asundustega Venemaal. Viimasel reisil, mille ta ette võttis laiaulatuslikkude kavatsustega Eesti asunduste elu ja omavaheliste ühenduste korraldamiseks (N.-il oli koostatud peenusteni Venemaa eesti asunduste kirikliku ja rahvuspolitilise korralduse kava), tapeti ta Permis 16. VIII 1918 enamlaste poolt. — N. on teotsenud ka kirjanduse alal. Tema sulest on ilmunud: Nooresoo kasvatusest (Pärnu, 1910), Komenius ja Pestalozzi (Tall., 1909), Kodumaa kirikukorra uuendamisest (Helsingi, 1917), 200 palvet nooresoo jaoks kodus ja koolis (Tall., 1908), Koolilaste vaimulik lauluraamat (Tall., 1908), M. Lutheri elu ja õpetus (Tartu, 1918). Eriti mainitagu tema kokkuvõtlikku ülevaadet 318 eesti asundusest Venemaal »Eesti asundused ja asupaigad Venemaal« (Tartu, 1918). Käsikirjas olevat N.-ilt säilinud kodumaa rahvakooli ajalugu ja rikkalik materjal asunduste kohta Venemaal.

E. Kirj. 1918—19, lk. 104—08 (K. Einbund). *H. S.*

NIKOLAI I, Vene keiser, sünd. 25. VI 1796 keiser Paul I kolmanda pojana Tsarskoje Seloos. Suurvürstina teenis N. sõjaväes, olles kaardiväe-diviisi komanderiks ja 1817. a. peale sõjaväe peainspektoriks inseneriasjanduse alal. Troonile saanud dets. 1825, surus N. sõjalise jõuga maha nn. »dekabristide mässu«, millele järgnes verine karistus vastuhakkamise juhtidele. — N. valitsuse alul oli küll kavatsus teostada riigielus rida kaugemaleulatuvaid reforme, kuid lõpuks jäid pea kõik projektid kalevi alla ja riigi valitsemispolitikas püsis mõõduandvana tagurline ja äärmiselt alalhoidline suund. Laialise ja üksikasjaliselt väljatöötatud valve- ja eestkoste-süsteemiga püüti kogu maa ja rahva ühiskondlikku ja politilist elu hoida ametvõimude kontrolli ja juhtimise all ning ühtlasi igapidi tõkestada Lääne-Euroopa demokraatlikkude ja revolutsiooniliste ideede sissepääsu Venesse. Ametliku politika aluseks tunnustati haridusminister krahv Uvarov'i väljendatud valem: õigeusk, isevalitsus ja rahvus (narodnostj). Viimase all mõisteti olukorda: Vene on eririik ja erirahvus, mis kõigi oma riikliku olemasolu aluste poolest erineb ja peab erinema Lääne-Euroopast, olles ainsaks maaks, mille elu-olu vastab usulistele ja riigitarkuse nõudeile. Suuremaid tagajärgi saavutati kohtukorralduse ja seaduste süstematiseerimise alal. Siin ilmus agara ja hoolika töö tulemusena »Vene riigi täielik seaduste kogu« (47 kd.) ja selle najal koostatud maksvate seaduste kogu — »svod« (15 kd.). Kohtu- ja administratsioonikorralduse olulisemad pahed — asutiste ja nende astmete rohkus, paberlik asjaajamine, rohkearvulise ja madalapalgalise ametnikkonna müüdavus jne. — jäid endiselt püsima. Riikliku administratsiooni alal asutati keisri kantselei III osakond, mille organiks oli sandarmitekorpus ja mis kujunes kurikuulsaks politiliseks politseiks. — Tulunduslikult jäi Vene kogu N. valitsuse ajal äärmiselt mahajäänud maaks. Vene talurahva elu-olu alal pandi maksma ainult mõningaid poolikuid korraldusi, ilma et oleks söandatud asuda pärisorjuse kaotamisele. Talurahva pärisorjus hoidis kammitsas nii põllundust kui tööstust, mis ei suutnud kuidagi edeneda. Samal ajal halvenes riigi rahandus aasta-aastalt. Väljaminekud suurenesid, eriti sõjaväe ülalpidamise kulukuse tõttu, millele läks kuni 40% riigi eelarvest. Maksusüsteem aga jäi endiseks: pearaskus lasus siin vähemjõukail kihtidel. Pea alalisi puudujääke riigieelarves tuli katta sagedate välislaenudega. Tähtsamaiks tulunduslikeks uuendusiks oli rahaminister Cancrin'i rahareform (1843) ja Peterburi ning Moskva vahelise Nikolai raudtee ehitamine (avati ametlikult 1851). Kirikliku elu alal püüti pea igal pool riigi ääremail soodustada vene-õigeusu levimist ja ühtlasi peeti ägedat võitlust lahkusuga (raskoliga). Nende sihtide taotlemiseks asutati rida uusi õigeusu-piiskopkondi jne. Haridusolude korraldamisel tuli valitsuse politika tagurlik suund eriti teravalt